

Sporteconomie, -management en -marketing

➔ Hoofdstuk 11

Paul Hover & Jerzy Straatmeijer

Management en organisatie

Elling (2014) laat in een studie naar de ontwikkeling van genderdiversiteit bij sportbesturen zien dat het aandeel vrouwelijke bestuurders van olympische sportbonden van 2002 tot 2010 is gestegen van 10 tot 21 procent. De genderdiversiteit is bij olympische bonden (21% vrouwelijke bestuurders) gemiddeld groter dan bij niet-olympische sportbonden (14%). Internationaal gezien behoort Nederland wat genderdiversiteit betreft tot de middenmoot (zie ook deel III).

De bestuurssamenstelling is ook bij de 'Governance of Sport Monitor' object van onderzoek. Uit de monitor blijkt dat sinds de invoering van de Code Goed Sportbestuur in 2005 landelijke sportorganisaties consequenter hun bestuurs-samenstelling vermelden (Lucassen et al., 2014). Over het bestuurlijk beleid en de sponsors zijn sportorganisaties daarentegen niet altijd open. Bestuur in de sportsector blijkt een dynamisch proces dat onder invloed staat van veranderende sportwensen, onzekerheid over financiering, complexere regelgeving en kritische media.

In *De regels van het spel. Management van sport en beweging* gaan Vos en

Scheerder (2014) in op het professioneel managen van publieke en commerciële sportorganisaties. Het boek verschaft de nodige theoretische kennis en inzichten over het runnen van sportorganisaties en biedt tegelijkertijd bekende en minder bekende marketing- en managementtools aan om deze inzichten te vertalen in de praktijk.

Sportmarketing

In november 2013 verdedigde Walraven haar proefschrift *Sports Sponsorship Effectiveness. Investigating awareness, sponsor equity and efficiency* aan de Rijksuniversiteit Groningen. Walraven onderzocht de effectiviteit van sportsponsoring. Ze concludeert dat de duur van de sponsorovereenkomst een positief effect heeft op sponsorbekendheid, 'sponsor equity' en efficiëntie, hetgeen pleit voor sponsorovereenkomsten met een lange looptijd. Tevens wijst het onderzoek uit dat efficiënte sponsorships voorkomen met zowel grote als kleine budgetten, en bij populaire en minder populaire sporten.

Walravens bevindingen zijn terug te lezen in *De Sportsponsors Top 100 Aller Tijden* (Van Oosterhout, 2013), zij het zonder statistische onderbouwing. Het 441 pagina's tellende boek is meer dan een persoonlijke opsomming van de beste sponsorcases volgens de directeur van het in 1997 opgerichte Triple Double. Het boek is rijk aan historisch beeldmateriaal en neemt de lezer mee in een reis langs de ontwikkeling van sportsponsoring in Nederland. Met het boek heeft Van Oosterhout sponsorerfgoed veiliggesteld.

De sponsormanagers die in hun vakgebied de top willen bereiken, kunnen er het boek *Sportsponsoring activeren!* (Lagae, 2013) op naslaan. Lagae beschrijft in zijn met (wieler)cases doorspekte publicatie hoe een sponsormanager tot goede partnerships kan komen. Verder legt de auteur uit hoe je een sponsorship 'activeert' (met uitgekiende pr en direct marketing) en wat noodzakelijk is om tot goede resultaten te komen.

Sporteconomie

Het CBS kwam in 2013 met nieuwe cijfers over de betekenis van de Nederlandse sporteconomie in de periode 2006-2010 (CBS, 2013). Volgens dit onderzoek bedroeg de toegevoegde waarde van de sportsector één procent van het bruto binnenlands product. In 2010 werd voor bijna 13 miljard euro besteed aan alles wat met sport te maken heeft. Daarvan was 3,5 miljard euro afkomstig van sportuitgaven door de overheid en 7,5 miljard euro door consumenten. Het onderzoek wijst uit dat Nederlanders niet graag bezuinigen op sport. De bestedingspatronen zijn wel veranderd: aan sport- en fitnessdiensten wordt meer besteed, uitgaven in de sporthoreca nemen juist af.

Terwijl consumenten niet snel geneigd zijn te bezuinigen op sport, geldt het tegenovergestelde voor lokale overheden. Hoekman en Straatmeijer (2013) stelden vast dat vrijwel alle Nederlandse gemeenten (93%) hebben bezuinigd of verwachten te gaan bezuinigen op sport. Sportaccommodatiebeleid blijkt de belangrijkste bezuinigingspost (zie ook hoofdstuk 2 en 10).

Bij sportverenigingen nemen als gevolg van bezuinigingen de zorgen toe over het sluitend krijgen van de jaarlijkse begroting (Bakker & Van Kalmthout, 2013). Een aannemelijke optie voor verenigingen om kostendekkend te blijven functioneren, is het verhogen van contributiegelden.

Of de betalingsbereidheid van de sportconsument is opgewassen tegen contributieverhogingen valt te bezien. Uit het rapport van SCP en CBS (2013) blijkt dat een stijging van de prijs voor sport leidt tot een extra drempel voor de lagere inkomensgroepen. Steeds meer gezinnen moeten met weinig financiële armslag rondkomen. In 2012 moest negen procent van de huishoudens in Nederland rondkomen van een inkomen onder de lage-inkomensgrens. Ten opzichte van 2011 is het aantal huishoudens met een laag inkomen gestegen met 89.000 (+1,2 procentpunt).

Sportevenementen

Het afgelopen jaar zijn er drie studies uitgekomen die de verwachte economische impact van nog te houden grote sportevenementen in Nederland becijferden. Dit betreft de verwachte economische impact van het WK hockey in 2014 in Den Haag (Hover et al., 2013) en die van EURO 2020 (PwC, 2014), alsmede een second opinion van dat laatste rapport (Sport2B, 2014). De prognose voor het WK hockey is uitgevoerd in opdracht van de gemeente Den Haag, die de uitkomst (8,8 miljoen euro) liet meewegen met de hoogte van de gemeentelijke investeringen in het evenement. Voor EURO 2020 (de KNVB heeft de ambitie om medeorganisator te zijn) komt onderzoeksbureau PwC tot een verwachte nettobijdrage aan de Nederlandse economie van 77 miljoen euro, Sport2B komt in de second opinion met 55 miljoen euro 29 procent lager uit.

In samenwerking met Universiteit Utrecht en Hogeschool Utrecht heeft het Mulier Instituut het European Youth Olympic Festival Utrecht 2013 (EYOF Utrecht 2013) geëvalueerd (Breedveld et al., 2014). Het onderzoek richt zich op de maatschappelijke betekenis, de economische betekenis/beleving van het evenement en het organisatieproces met betrekking tot maatschappelijke betekenis. EYOF Utrecht 2013 heeft geleid tot 60.000 bezoeken, 4,8 miljoen euro aan additionele bestedingen en 1.600 artikelen in diverse media. 20.000 jongeren namen deel aan de Achmea High Five Challenge.

Naast het relatief kleinschalige EYOF Utrecht 2013 waren ook de Spelen van Sotsji 2014 onderwerp van onderzoek. Romijn & Elling (2014) lieten zien dat de

Nederlandse bevolking voorafgaand aan de Spelen verdeeld was over een boycot door Nederlandse sporters. Hover en Van der Werff (2014) stelden (achteraf) vast dat de Winterspelen niet hebben bijgedragen aan een positiever beeld van het organiserende gastland. Louwen en Hoogwerf (2014) rapporteerden dat twee derde van de Nederlanders vond dat de prestaties van Olympic TeamNL in Sotsji bijdroegen aan het gevoel van saamhorigheid in Nederland. De prestaties van het Nederlands olympisch team kregen van de Nederlandse bevolking een 8,8.

Blik vooruit

In de beschreven onderzoeksdomeinen bestaan diverse kennislacunes. De betaalbaarheid van sport en de prijselasticiteit van het sportaanbod zijn grotendeels onontgonnen onderzoeksterreinen. Het Mulier Instituut werkt aan een kennisagenda economie waarin onder andere deze onderwerpen aan bod komen. Wat sportevenementen betreft staan onderzoekers voor de uitdaging om het belang en de betekenis van ontastbare effecten als trots en een feelgoodfactor te duiden en mogelijkheden te verkennen om deze effecten (financieel) te waarderen.

Naast onderzoeken is de oprichting van het netwerk 'de kracht van sportevenementen' betekenisvol voor de Nederlandse sport. Het Ministerie van VWS, NOC*NSF en de G5 (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht en Eindhoven) hebben zich met dit initiatief ten doel gesteld om beeldbepalende sportevenementen naar Nederland te halen en te zorgen voor positieve maatschappelijke en economische effecten. Het netwerk zal in de tweede helft van 2014 verder gestalte krijgen.

Het Mulier Instituut heeft het initiatief genomen voor de oprichting van een 'Olympic Study Network'. Dit netwerk heeft tot doel de ontwikkeling en ontsluiting van wetenschappelijk 'olympisch onderzoek' te stimuleren. Het netwerk ging op Olympic Day 2014 (23 juni) formeel van start. In de tweede helft van 2014 zal het netwerk worden doorontwikkeld en zal een bijeenkomst rond het thema olympische waarden worden georganiseerd.

Publicaties

- Boer, W. de, Gerritsen, E., Klerk, M. de, Wetering, H. van de & Wijn, C. (red.) (2013). *Maak van je evenement een A-merk! Handreiking voor het vergroten van de economische spin-off van evenementen*. Arnhem: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN)/BMC.

- Breedveld, K. (red.), Hover, P., Pulles, I., Romijn, D., Verhagen, S., Smits, F., Dijk, B. & Eekeren, F. van (2014). *European Youth Olympic Festival: Olympisch sportfeest onder de Dom. Onderzoek EYOF Utrecht 2013: overall rapportage*. Utrecht: Mulier Instituut/Hogeschool Utrecht/Universiteit Utrecht.
- Breedveld, K., Kemper, F., Poel, H. van der & Straatmeijer, J. (2013). *De sportieve zaak. Samenwerking tussen sport en bedrijfsleven: toen, nu en in de toekomst*. Arnhem: Sport&Zaken.
- Carvalho, M. de, Scheerder, J., Boen, F. & Sarmento, J.P. (2013). *What brings people into the soccer stadium? (part 1). The case of Belgium from a marketing perspective*. Leuven: KU Leuven (Policy in Sports & Physical Activity Research Group).
- Carvalho, M. de, Scheerder, J., Boen, F. & Sarmento, J.P. (2013). *What brings people into the soccer stadium? (part 2). The case of Portugal from a marketing perspective*. Leuven: KU Leuven (Policy in Sports & Physical Activity Research Group).
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2013). *Sport in beeld. De bijdrage van sport aan de Nederlandse economie in 2006, 2008 en 2010*. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)/Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) (2013). *Armoedesignalement 2013*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)/Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).
- Derom, I., VanWynsberghe, R. & Scheerder, J. (2013). *Who participates now and in the future? A case study of the Tour of Flanders Cyclo*. Leuven: KU Leuven (Policy in Sports & Physical Activity Research Group).
- Dijk, B. & Eekeren, F. van (2014). *Evaluatie Organisatieproces European Youth Olympic Festival Utrecht 2013 met betrekking tot de maatschappelijke opbrengsten*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Departement voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO).
- Elling, A. (2014). *Ontwikkeling genderdiversiteit sportbesturen 2002-2012. Factsheet*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Elling, A. & Peeters, R. (red.) (2013). *Factsheet EK vrouwenvoetbal 2013*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Heuvel, M. van den (2014). *Brabants Dagblad Tilburg Ten Miles. Economische en sociale impact, bezoekers- en deelnemersprofiel*. Tilburg: Fontys Economische Hogeschool Tilburg/SPECO, Lectoraat Sportbusiness.
- Hoekman, R. & Straatmeijer, J. (2013). *Sport en recessie 2013. Doorwerking economische recessie op sportbeleid, sportorganisaties en sportdeelname*. Utrecht: Mulier Instituut.

- Hover, P. (Mulier Instituut), Oldenboom, E. (MeerWaarde), Straatmeijer, J. (Mulier Instituut) & Kock, J. (MeerWaarde) (2013). *Prognose economische impact Rabobank Hockey World Cup 2014*. Utrecht/Epse: Mulier Instituut/MeerWaarde.
- Hover, P. & Bakker, S. (2013). *EK Atletiek Amsterdam 2016. Bekendheidsonderzoek, meting 2013*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Hover, P. & Werff, H. van der (2014). *Olympisme 2014. Ter gelegenheid van Olympic Day 2014. Factsheet*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Hover, P., Pulles, I., Romijn, D. & Breedveld, K. (2014). *EYOF Utrecht 2013. Impact en beleving*. Utrecht: Mulier Instituut.
- KNVB Expertise (2014). *Het seizoen in cijfers 2012/'13*. Zeist: KNVB Expertise.
- Kolman, J., Rooijen, M. van, Groenendijk, J., Kastel, H. van & Boer, J. de (red.) (2014). *Eredivisie Fan Onderzoek 2013/'14*. Zeist: KNVB Expertise.
- Kolman, J., Vreuls, M., Groenendijk, J., Kastel, H. van & Boer, J. de (red.) (2014). *Jupiler League Fan Onderzoek 2013/'14*. Zeist: KNVB Expertise.
- Lagae, W. (2013). *Sportsponsoring activeren! Het basisboek sportsponsoring*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Louwen, F. & Hoogwerf, I. (2014). *Onderzoek waardering prestaties Olympic teamNL Sochi 2014*. Dongen: GfK.
- Lucassen, J., Bakker, S. de & Straatmeijer, J. (2014). *Governance of Sport Monitor 2011-2012. Actuele uitdagingen en antwoorden van sportbestuurders*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Oosterhout, B. van (2013). *De Sportsponsors Top 100 Aller Tijden*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Oosterwijk, F., Schotanus, F. & Zeeuw, J. de (red.) (2013). *Legacy 2028*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- PwC (2014). *Euro 2020: Economische impactanalyse. Eindrapport*. PwC.
- Rabobank (2013). *Rabobank Cijfers & Trends. Branche-informatie. Sportspecialzaken*. Utrecht: Rabobank.
- Reijgersberg, N. & Poel, H. van der (2014). *Sportdeelname van kinderen in armoede. Verkenning van de literatuur en interviews over het thema sportdeelname van kinderen in armoede*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Romijn, D. & Elling, A. (2014). *Boycot Sotsji 2014? Verdeeldheid steun voor boycot van Olympische Spelen*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Schendel, A. van, Hover, P. & Bakker, S. (red.) (2013). *Factsheet Indoor Brabant 2013*. Breda/Utrecht: NHTV/Mulier Instituut.
- Smits, F. & Verhagen, S. (2014). *"Klaar voor de start!" Maatschappelijke betekenis van het European Youth Olympic Festival Utrecht 2013 door de Achmea High Five Challenge*. Utrecht: Hogeschool Utrecht, Kenniscentrum Sociale Innovatie, Lectoraat Participatie en Maatschappelijke Ontwikkeling.

- Sport2B (2014). *Second opinion economische impactanalyse Euro 2020. Eind-rapportage*. Hoofddorp: Sport2B.
- Vos, S. & Scheerder, J. (2014). *De regels van het spel. Management van sport en beweging*. Gent: Academia Press.
- Vos, S., Walravens, R., Hover, P. & Scheerder, J. (2014). *On the run ... Ladies Run Flow 2013. Factsheet 1*. Eindhoven: Fontys Sporthogeschool, Lectoraat Move to Be.
- Walraven, M. (2013). *Sports Sponsorship Effectiveness. Investigating awareness, sponsor equity and efficiency*. 's-Hertogenbosch/Groningen: Uitgeverij BOX-Press/Rijksuniversiteit Groningen.

Masterscripties

- Abrahams, Y.J. (2013). *Shirtsponsoring na negatieve publiciteit: een goed idee? Een onderzoek naar de invloed van shirtsponsoring op merkimago en de invloed van betrokkenheid bij de sport*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Persuasive Communication.
- Adriaanse, K. (2013). *Congruity is silver, incongruity is gold? Research on the impact of congruity in sport sponsorships*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Persuasive Communication.
- Avsaroglu, A. (2013). *"We zijn hier niet zo van het evalueren." Een onderzoek naar de plek van sportverslaggeving binnen het journalistieke spectrum aan de hand van de fluwelen revolutie door Johan Crujff bij Ajax*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Journalistiek en Media.
- Bleeker, R. (2013). *Toekomstperspectieven voor de fitnessbranche. Een onderzoek naar de strategische respons van fitnesscentra op de huidige ontwikkelingen in de fitnessbranche*. Leeuwarden: Wagner Group, EMBA Sport Management.
- Boekhoorn, O.S. (2014). *The influence of Dutch elite sport events and Dutch royal family events on national pride in Dutch [social] media analyzed*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Research master in Communication Science.
- Colijn, T. (2013). *De invloed van het dragen van merkkleding door sporters op de percepties (stereotyperingen en dehumanisatie) van anderen*. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam, Rechtsgeleerdheid.
- Dopmeijer, A.F. (2013). *Financial Fair Play Rules & Vrij verkeer van werknemers. Een reden tot paniekvoetbal?* Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Arbeidsrecht.

- Groen, P. (2013). *Het WK Hockey 1998. Een onderzoek naar de mate van invloed van het WK Hockey 1998 op de groei van georganiseerde hockeydeelname in Nederland*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Algemene Sociale Wetenschappen.
- Jans, K.C. (2013). *Voetbalcommentaar. Genrebeschrijvend onderzoek naar uitingkarakter, inhoudelijke aard van berichtgeving en dramatisering*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, Communicatie- en Informatiewetenschappen.
- Jong, S. de (2013). *Online Sport- Betting: een kwestie van integer handelen? Een exploratief onderzoek naar de invloed van het online gokken op de integriteit van het Nederlands voetbal*. Amsterdam: Vrije Universiteit, Master Beleid, Communicatie en Organisatie.
- Kirchert, J. & Reinders, J.R. (2014). *Rethinking the Spatial Impact of the Olympics. The exploration of a decentralized location strategy for Olympic venues in a regional setting - example of the Øresund region*. Delft: Technische Universiteit Delft, Architecture.
- Lijten, M.N.D. (2013). *Sporten in merkkleding. Je MERKT dat het werkt*. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam, Marketing en Gezondheidsvoorlichting.
- Oomen, C. (2013). *De solidariteitsvergoeding in de reglementen van de KNVB*. Amsterdam: Vrije Universiteit, Master Privaatrecht.
- Pieters, S.K.G.M. (2014). *Towards one planet sport events*. Delft: Technische Universiteit Delft, Architecture.
- Ploegmakers, M. (2014). *Europese Kampioenschappen Atletiek: Bekendheid, Attitude en Bezoekintentie. Een kwalitatief en kwantitatief onderzoek onder stakeholders uit de atletiekwereld, de inwoners van Nederland en 'Groot Amsterdam' en leden van de Atletiekunie*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen, Master Bestuurskunde.
- Reinderink, R. (2013). *Er is meer dan een doel om in te scoren bij voetbal*. Groningen: Wagner Group, EMBA Sport Management.
- Schreurs, B. (2013). *'De brug tussen het bedrijfsleven en non-profit organisaties wordt steeds breder.' Een kwalitatief onderzoek naar de relatie tussen Stichting FC Twente, scoren in de wijk en het bedrijfsleven op het gebied van maatschappelijk ondernemen*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Master Sportbeleid en Sportmanagement.
- Steussy, M. (2013). *De maatschappelijke waarde van het Olympisch Plan 2028*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, Sportmarketing.
- Wijngaard, I. van den (2013). *Het (on)recht van een advocaat om op te treden als spelersmakelaar*. Tilburg: Tilburg University, Master of Laws.